

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o posebni problematiki otokov (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 181/03)

Poročevalec: **José María ESPUNY MOYANO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 20. januarja 2011 sklenil, da bo v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravil mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Posebna problematika otokov.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. marca 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 479. plenarnem zasedanju 28. in 29. marca 2012 (seja z dne 28. marca) s 129 glasovi za, 4 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Otoške regije imajo skupne značilnosti in posebnosti, ki se pojavljajo stalno in po katerih se jasno razlikujejo od celinskih območij. Člen 174 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) priznava, da so ozemlja otokov močno prikrajšana in potrebujejo posebno pozornost. EESO kljub temu meni, da si je treba še naprej prizadevati za sprejetje primerne strategije, ki bo obravnavala konkretne potrebe otoških regij.

1.2 Opredelitev otoka, ki jo uporablja EU, je neustrezna in bi jo bilo zato treba pregledati in posodobiti, ob upoštevanju nove stvarnosti razširjene EU, ki vključuje otoške države članice. V prejšnjih mnenjih⁽¹⁾ je Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) priporočil spremembo te opredelitve in to priporočilo tokrat ponavlja.

1.3 Migracijski pojavi ali problemi, povezani s staranjem in upadanjem števila prebivalstva, so problemi, ki še posebno zadevajo otoke. To ima lahko za posledico izgubo kulturne dediščine, slabitev ekosistemov ali resne gospodarske posledice (zaposlovanje, mladi itd.).

1.4 Nekateri otoki se spopadajo s selitvijo prebivalstva v druge, bogatejše regije, drugi sprejemajo priseljence, ki prispevajo k lokalnemu gospodarskemu razvoju, nekateri od njih pa zaradi svoje zemljepisne lege sprejemajo priseljence, katerih število presega njihove sprejemne zmogljivosti.

1.5 EESO meni, da je nujno treba izboljšati dostopnost otokov in povezave med njimi. Ker je dostopnost življenjskega pomena za večjo privlačnost otokov, bi bilo treba zmanjšati stroške prevoza blaga in ljudi z uporabo načela ozemeljske kontinuitete ter izboljšanjem evropske uredbe št. 3577/92.

1.6 Poljedelstvo, živinoreja in ribištvo, ki so pomemben del lokalnega gospodarstva in pretežni vir dobav za kmetijsko-živilsko panogo, so zelo občutljivi, predvsem zaradi težav, ki izhajajo iz oddaljenosti, majhnosti podjetij, majhne diverzifikacije proizvodnje in podnebnih razmer.

1.7 Zaradi tega je kmetijsko-živilska panoga na otokih zelo šibka in je lahko le stežka konkurenčna proizvodnja, ki izvirajo s celine ali tretjih držav, to pa spet slabi primarni sektor.

1.8 EESO priporoča, da se znotraj skupne kmetijske politike otoki obravnavajo kot prikrajšana območja, podobno kot gorska območja, in da se otoška lega pri financiranju izrecno navede.

1.9 Veliko evropskih otokov je v turizmu našlo dejavnost, ki je nujno potreben za obstanek njihovega prebivalstva, identitete, kulturnega izročila in vrednot ter krajine. Turistična dejavnost je ustvarila rast gospodarstva in zaposlovanja ter pomembno diverzifikacijo gospodarske osnove prek storitev, povezanih s turizmom. Ne glede na to je otoško gospodarstvo preveč odvisno od turistične dejavnosti, zato bi bila potrebna diverzifikacija v smeri dopolnilnih dejavnosti, ki bi prispevale h gospodarskemu razvoju otokov v luči kriznih razmer, kakršnim smo priča danes in od katerih je turizem močno odvisen.

⁽¹⁾ Mnenji EESO o boljšem vključevanju na notranji trg kot ključnem dejavniku za kohezijo in rast otokov, UL C 27, 30.2.2009, str. 123, in o inovacijah v turizmu: opredelitev strategije za trajnostni razvoj na otokih, UL C 44, 11.2.2011, str. 75.

1.10 EESO se pridružuje pozivu Evropskega parlamenta za razvoj podobnih specifičnih strategij za otoke, gorska območja in druga ranljiva območja v okviru pobude Komisije za razvoj strategije trajnostnega obalnega in morskega turizma, ki ga vsebuje resolucija z dne 27. septembra 2011 ⁽²⁾.

1.11 EESO je prepričan, da imajo otoki težave pri sodelovanju v programih za raziskave, razvoj in inovativnost EU zaradi majhnosti domačega trga ter omejenih zmogljivosti razpoložljivih struktur za raziskave in razvoj. EESO hkrati pripisuje velik pomen temu, da EU otokom še naprej pomaga pri razvoju IKT, podpira vzpostavitev struktur za raziskave in razvoj ter spodbuja sodelovanje otoških MSP v programih za raziskave, razvoj in inovativnost, po potrebi tudi s sredstvi iz strukturnih skladov.

1.12 Evropska energetska politika bi morala v zvezi z otoškimi regijami namenjati prednost zanesljivosti oskrbe otokov, financiranju razvoja in izvajanja projektov za pridobivanje energije z uporabo novih tehnologij in obnovljivih virov energije ter spodbujanju učinkovite rabe energije ob varovanju okolja in narave.

1.13 EU bi morala v okvir regionalne politike uvrstiti tudi pomanjkanje vode, razsoljevanje morske vode in druge tehnične možnosti za zbiranje vode in preskrbo z njo, ob upoštevanju značilnosti otoških regij.

1.14 EESO pripisuje poseben pomen razvoju posebnih programov za stalno usposabljanje zaposlenih v različnih otoških sektorjih, zlasti v turizmu, ki je ena od dejavnosti z največjo gospodarsko težo v otoških regijah. Te programe bi bilo treba financirati iz Evropskega socialnega sklada in Kohezijskega sklada, k temu pa bi se morale zavezati države članice, institucije ter družbeno-ekonomski akterji.

1.15 Izobraževanje, poklicno usposabljanje in vseživljenjsko učenje imajo v gospodarski in socialni strategiji Evropske unije v lizbonskem procesu in strategiji Evropa 2020 ključno vlogo. EESO poziva, da se upoštevajo posebne značilnosti otoških regij, da se zagotovi upoštevanje izobraževanja in možnosti za vseživljenjsko učenje v vseh regijah in za vse prebivalce znotraj nacionalnih strategij.

1.16 EESO poziva k uveljavitvi ukrepov, predvidenih v sporočilu iz Brugesu o okrepljenem evropskem sodelovanju

⁽²⁾ Glej mnenje EESO o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike, UL C 376/08, 22.12.2011, str. 44, in resolucijo Evropskega parlamenta o Evropi, prvi svetovni turistični destinaciji – nov okvir evropske turistične politike (2010/2206 (INI)).

pri poklicnem izobraževanju in usposabljanju, ki so ga sprejeli ministri za šolstvo iz vseh držav članic in socialni partnerji v evropskem merilu.

1.17 EESO poziva, naj se v okviru Evropske komisije oblikuje medresorska skupina za otoke ali naj se ti vključijo v druge že obstoječe medresorske skupine.

1.18 EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da bodo otoške regije deležne koristi posebnih določb v novem večletnem finančnem okviru 2014–2020 in da bodo ta območja obravnavali posebni programi regionalnega razvoja, bolj prilagojeni njihovim posebnostim. Treba bi bilo premisliti o možnosti višje stopnje sofinanciranja EU na področjih, ki so za razvoj otokov prednostnega pomena.

1.19 Ob upoštevanju tega, da bo strategija Evropa 2020 narekovala prihodnje ukrepe EU, EESO meni, da je potrebna ocena učinka te strategije na otoške regije in njenega vpliva na blažitev prikrajšanosti, ki je zanje značilna.

Zaradi sezonske narave turistične dejavnosti na otokih EESO poziva Komisijo in Evropski parlament, naj spodbudita projekt socialnega turizma CALYPSO, kot je izrazil že v mnenju o inovacijah v turizmu: *opredelitev strategije za trajnostni razvoj na otokih* ⁽³⁾; k sodelovanju naj glede na možni vpliv programa na področje turizma in posledično druge dejavnosti pritegneta tudi socialne partnerje.

2. Uvod

2.1 Otoške regije

2.1.1 Po opredelitvi Eurostata je otok ozemlje, ki izpolnjuje naslednjih pet meril:

- meri najmanj en kvadratni kilometer;
- je oddaljeno najmanj kilometer od celine;
- imeti mora najmanj 50 stalnih prebivalcev;
- ni stalne povezave s celino;
- nima na svojem ozemlju prestolnice ene od držav članic EU.

2.1.2 Pri opredelitvi pojma otoka se je treba sklicevati na 33. izjavo o členu 174 Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki pravi, da „Konferenca meni, da lahko sklicevanje na otoška območja iz člena 174 vključuje tudi otoške države v celoti, če so izpolnjeni potrebni pogoji“.

⁽³⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 75.

2.1.3 Kot je EESO že ugotovil v enem svojih prejšnjih mnenj⁽⁴⁾, ta opredelitev ne upošteva novega položaja razširjene Evropske unije, ki vključuje otoške države članice.

2.1.4 Po tej opredelitvi ima 14⁽⁵⁾ od 27 držav članic EU na svojem ozemlju otoke. Njihov pomen je treba ocenjevati tudi z vidika številčnega prebivalstva različnih otokov EU, ki dosega 21 milijonov ljudi. To so približno 4 % celotnega prebivalstva EU-27.

2.1.5 Otoške regije imajo skupne značilnosti in posebnosti, ki se pojavljajo stalno in po katerih se jasno razlikujejo od celinskih območij.

2.1.6 Vsi otoki EU imajo posebne značilnosti, po katerih se razlikujejo od drugih. Vendar pa so skupni dejavniki otoških ozemelj EU močnejši od razlik, predvsem pa so velikega pomena na področjih, kot so promet, okolje, turizem in dostop do osnovnih javnih storitev.

2.1.7 PDEU v členu 174 vključuje nov odstavek, po katerem se „posebna pozornost namenja [...] regijam, ki so hudo in stalno prizadete zaradi neugodnih naravnih ali demografskih razmer, kot so najsevernejše regije z zelo nizko gostoto prebivalstva, ter otoškim, čezmejnimi in gorskimi regijam“.

2.1.8 Ta člen priznava, da so ozemlja otokov na splošno močno prikrajšana in potrebujejo posebno pozornost.

3. Demografski položaj otoških regij

3.1 Migracijski pojavi ali problemi, povezani s staranjem in zmanjševanjem števila prebivalstva, so problemi, ki še posebno zadevajo otoke.

3.2 Nekateri otoki ali nekatera otoška ozemlja se zdaj soočajo z resnimi grožnjami upadanja števila prebivalstva zaradi izseljevanja aktivnega prebivalstva, predvsem najmlajših, staranja stalnega prebivalstva ali težkih podnebnih razmer. To ima lahko za posledico izgubo kulturne dediščine ali slabitev ekosistemov.

3.3 Drugi otoki se zaradi svoje zemljepisne lege na zunanjih mejah Unije soočajo z migracijskimi tokovi v obratni smeri in so izpostavljeni nezakonitemu priseljevanju iz tretjih držav, ki pogosto ni v ravnovesju z njihovimi sprejemnimi zmogljivostmi.

3.3.1 Nekateri otoki se spopadajo s skrajno humanitarno krizo, ki zahteva evropsko solidarnost in vključuje tudi potrebo po delitvi operativnih stroškov s kombinacijo nacionalnih in evropskih sredstev.

3.3.2 EESO je v svojih drugih mnenjih predlagal, da je treba v okviru skupne azilne politike spremeniti dublinsko uredbo, s čimer bi prosilcem za azil olajšali gibanje znotraj EU.

3.4 Poleg tega obstajajo otoki, na katerih živi veliko tujcev z veliko kupno močjo, ki prispevajo h gospodarskemu in družbenemu razvoju na lokalni ravni, vendar lahko v primerih, ko je stanovanjski trg nasičen, lokalnemu prebivalstvu z manj gospodarskimi viri otežujejo dostop do njih.

4. Dostopnost in otoška lega

4.1 Nekatero omejitve otoških ozemelj izhajajo iz prostorske nepovezanosti in oddaljenosti. Te omejitve se kažejo v višjih prevoznih, distribucijskih in proizvodnih stroških, bolj negotovi dobavi in potrebi po večjih zalogah in skladiščnih zmogljivostih.

4.2 Dokaz za to je popolna odvisnost od pomorskega in letalskega prometa. Tako so otoške regije v manj ugodnem položaju kot druga ozemlja, da bi izkoristile ugodnosti enotnega trga EU kot homogenega prostora konkurenčnih gospodarskih odnosov, kar zadeva racionalizacijo podjetij, da bi omogočili inovativnost ter dosegli ekonomijo obsega in zunanje ekonomije.

4.3 V zvezi s tem je pomembno opozoriti, da bi v pobudi EU za enotno evropsko nebo lahko preučili mehanizme upravljanja letalskega prometa, posebej namenjene zagotovitvi dostopnosti otoških regij v vsakem trenutku.

4.4 Ne smemo pozabiti okoliščin zaradi oblaka pepela po izbruhu islandskega ognjenika Eyjafjallajökull, ki je aprila in maja 2010 prizadel velika območja evropskega zračnega prostora in povzročil zaprtje številnih letališč v srednji in severni ter celo južni Evropi.

4.5 Najbolj skrb zbujajoč problem ni bila toliko prekinitev prihodov turistov na otoke, temveč to, da se turisti, ki so tam že bili, niso mogli vrniti v domovino, hkrati pa ni bilo jasno, kako dolgo bodo prevladovala take razmere.

⁽⁴⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o boljšem vključevanju na notranji trg kot ključnem dejavniku za kohezijo in rast otokov, UL C 27, 30.2.2009, str. 123, točka 2.2.

⁽⁵⁾ Španija, Irska, Francija, Danska, Italija, Finska, Švedska, Združeno kraljestvo, Grčija, Nizozemska, Malta, Ciper, Estonija in Portugalska.

4.6 Ta posebni primer kaže na izrazito ranljivost otoških regij v takšnih okoliščinah. Čeprav je zaprtje enotnega evropskega prostora prizadelo skoraj vso Evropo, so bile (negativne) posledice največje v prizadetih otoških regijah.

4.6.1 Drugo vprašanje, ki ga je treba obravnavati, je davek na CO₂ v letalskem prometu, ki naj bi po predvidevanjih Komisije začel veljati leta 2012. Če bo tak davek končno uveljavljen, bi morala Komisija najti posebno rešitev za otoške regije, ki so veliko bolj odvisne od letalskega prometa, zaradi takega davka pa bi bile v še bolj prikrajšanem položaju.

4.7 Dostopnost je življenjskega pomena za povečanje privlačnosti otoških območij. Vseevropska prometna omrežja (TEN-T) morajo vključevati resnično multimodalno politiko, ki jo je treba uveljavljati tudi za otoke. K temu lahko prispeva uvedba pomorskih in letalskih koridorjev med evropsko celino in otoki s financiranjem fiksne in mobilne telefonske infrastrukture.

5. Kmetijstvo in ribištvo

5.1 Poljedelstvo, živinoreja in ribištvo so na otokih pomemben del lokalnega gospodarstva, zlasti z vidika zaposlovanja, prav tako pa močno podpirajo lokalno kmetijsko-živilsko industrijo, ki je najpomembnejši del industrijske proizvodnje otokov.

5.2 Vendar pa je za kmetijsko in ribiško proizvodnjo otokov značilna velika krhkost, predvsem zaradi težav, ki izhajajo iz oddaljenosti, majhnosti njihovih podjetij, majhne diverzifikacije njihove proizvodnje, odvisnosti od lokalnih trgov, razdrobljenosti in podnebnih razmer. Vse to vpliva na kmetijsko-živilsko industrijo na otokih, ki je odvisna od lastnih proizvodov. Zaradi krhkosti poljedelske in živinorejske proizvodnje je taka tudi kmetijsko-živilska panoga na otokih.

5.2.1 Vsi ti dejavniki prispevajo k precejšnjemu zmanjšanju konkurenčnosti v primerjavi s celinsko proizvodnjo in uvozom iz tretjih držav.

5.3 Poleg tega je lokalno kmetijstvo močno odvisno od zunanjih dejavnikov, kar velja tako za preskrbo s surovinami in kmetijskimi vložki kot tudi za trženje proizvodov v geografskem okolju, ki je zelo oddaljeno od virov preskrbe in trgov.

5.4 Zato kmetijski proizvajalci na otokih ne tekmujejo ob enakih pogojih kot proizvajalci z drugih območij. Lokalni proizvajalci morajo dobiti potrebno pomoč, da bi bilo kmetijstvo v

otoških regijah izenačeno, na primer prek posebnih instrumentov SKP za otoke ter spodbujanjem in večjim priznavanjem lokalne proizvodnje.

5.5 V zvezi s sprejemanjem ukrepov, posebej namenjenih izravnavi omejitev zaradi otoške lege v tem okviru, bi bila najprimernejša rešitev poseben zakonodajni program. To velja za primarni sektor, ki je na otokih še posebno pomemben. Evropski sklad za ribištvo ne predvideva posebnih posegov, razen v korist regij na skrajnem obrobju in manjših otokov v Egejskem morju.

5.6 Isto velja za sheme neposrednih plačil v okviru skupne kmetijske politike (SKP). Nedavne reforme shem neposrednih plačil v okviru SKP, razvoja podeželja in EKSRP niso upoštevale otoške lege.

6. Notranji trg in turizem

6.1 Majhnost otoških regij v primerjavi s celinskimi bistveno vpliva na njihovo proizvodnjo in strukturo trgov. Zato večino proizvodnega tkiva na teh območjih sestavljajo mala podjetja in mikropodjetja, ki so bolj ranljiva kot velika.

6.2 Turizem je bil in ostaja temeljni vir gospodarstva številnih otoških območij. Kljub številnim razlikam med njimi je veliko evropskih otokov v turizmu našlo dejavnik, ki je nujno potreben za obstanek njihovega prebivalstva, identitete, kulturnega izročila in vrednot ter krajine.

6.3 Uvajanje turizma v evropske otoške regije je prineslo rast gospodarstva in zaposlovanja ter pomembno diverzifikacijo gospodarske osnove. Omogočilo je tudi obnovo in zaščito lokalnih izročil in kulture ter naravnih območij in kulturnozgodovinske dediščine.

6.4 Čeprav je bil turizem v celoti vzeto očitno pozitiven dejavnik, pa je treba priznati tudi negativne vplive, ki jih je imel za nekatere otoške regije, kot so npr. negotovost zaposlitve, sezonskost, nizke kvalifikacije zaposlenih, velike špekulacije z nepremičninami in visoki življenjski stroški za krajevno prebivalstvo. Povzročil je tudi resne težave z vodno oskrbo in težave pri zagotavljanju osnovnih storitev za prebivalstvo (ravljanje z odpadki, zdravje itd.) ter imel velike posledice za okolje. Danes je otoško gospodarstvo zelo odvisno od turistične dejavnosti, zato bi bila potrebna diverzifikacija v smeri drugih, pa ne samo dopolnilnih dejavnosti, ki bi prispevale h gospodarskemu razvoju otokov v luči kriznih razmer, kakršnim smo priča danes in od katerih je turizem močno odvisen.

6.5 S sprejetjem PDEU se izrecno priznava pomen turizma v EU. Junija 2010 je Komisija predstavila sporočilo, ki spodbuja nov okvir za usklajeno delovanje v EU za povečanje konkurenčnosti in sposobnosti trajnostnega razvoja evropskega turizma⁽⁶⁾. To priznanje je priložnost za krepitev konkurenčnosti evropskega turizma, s čimer prispeva k novi strategiji Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

6.6 Evropski parlament v točki 55 resolucije z dne 27. septembra 2011⁽⁷⁾ „pozdravlja pobudo Komisije za razvoj strategije za trajnostni obalni in pomorski turizem ter poziva k razvoju podobnih posebnih strategij za otoke, gorske regije in druga ranljiva območja“.

7. Raziskave, razvoj in inovacije

7.1 Inovacije so glavna skrb gospodarske politike, tako na ravni EU (z lizbonsko strategijo in strategijo Evropa 2020) kot na regionalni ravni z vse večjimi javnimi naložbami v raziskave, izobraževanje, usposabljanje in podporo „najbolj inovativnim sektorjem“ (npr. promet, energija, zelene industrije). To velja tudi za storitve, zlasti tiste, ki zahtevajo raven znanja ali usposobljenost, ki je značilna za večino turističnih dejavnosti (npr. gostinstvo, promet z nepremičninami).

7.2 Treba je spodbujati in krepiti informacijsko družbo in nove tehnologije, ki so za otoke načini diverzifikacije dejavnosti in napredek znanja. Zaradi uporabe IKT z izboljševanjem procesov ter načinov upravljanja podjetij in zunanjih odnosov se zmanjšuje odmaknjenost, kar spodbuja povečevanje njihove konkurenčnosti in produktivnosti.

7.3 Glavna težava otoških regij pri razvijanju zmogljivosti za inovacije so slaboten podjetniški kapital, izobrazbene ravni, dostop do evropskega trga, majhna vlaganja v raziskovalno infrastrukturo itd. Inovativnost v otoških regijah je treba preučiti s širokega vidika, ki zajema npr. predelavo, trženje, inovativne upravljavske metode in organizacijo poslovanja. Otoška podjetja si morajo prizadevati za izboljšanje svojih proizvodnih zmogljivosti in kakovost svojih izdelkov ter za lažji dostop do evropskega trga pod konkurenčnimi pogoji, podobnimi tistim v celinskih regijah EU.

⁽⁶⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike, COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Resolucija Evropskega parlamenta o Evropi, prvi svetovni turistični destinaciji – nov okvir evropske turistične politike (2010/2206 (INI)).

7.4 Po drugi strani je treba poudariti težave, s katerimi se srečujejo otoki pri sodelovanju v programih za raziskave, razvoj in inovativnost EU. Zaradi majhnosti domačega trga ter omejenih zmogljivosti razpoložljivih struktur za raziskave in razvoj je za te regije veliko težje sodelovati v teh programih.

8. Energija in voda

8.1 Ker so otoki zelo odvisni od uvoza goriva, spremembe stroškov energije bolj vplivajo na otoške regije.

8.2 Evropska energetska politika bi morala v zvezi z otoškimi regijami namenjati prednost zanesljivosti oskrbe otokov, financiranju razvoja in izvajanja projektov za pridobivanje energije z uporabo novih tehnologij in obnovljivih virov energije ter spodbujanju učinkovite rabe energije ob varovanju okolja in narave.

8.3 Proizvodnja, hramba in distribucija električne energije niso pomembne samo za osnovne potrebe po energiji, temveč tudi za razsoljevanje morske vode, kar bi lahko rešilo težave z oskrbo s pitno vodo na mnogih otokih.

8.4 Zaradi majhnosti otokov, katerih površina je večinoma kamnita, na večini od njih primanjkuje vode. To nima samo posledic za zdravje, poljedelstvo in živinorejo, temveč onemogoča gospodarski razvoj (zlasti turizem).

9. Usposabljanje in zaposlovanje

9.1 Na podlagi nedavne študije Euroislands⁽⁸⁾ je delovna sila eden glavnih problemov evropskih otokov, še zlasti v Sredozemlju. Raven izobrazbe je še posebno nizka, tudi na otokih, kjer imajo najvišji BDP na prebivalca in univerzo. Na severnih otokih je delovna sila bolj pripravljena na nove izzive, vendar je tudi tam preobrazba tradicionalnih poklicev izziv.

9.2 Izobraževanje, poklicno usposabljanje, vseživljenjsko učenje in znanje tujih jezikov imajo v gospodarski in socialni strategiji Evropske unije v lizbonskem procesu in strategiji Evropa 2020 ključno vlogo. Zagotovitev izobraževanja in možnosti za vseživljenjsko učenje v vseh regijah in za vse prebivalce mora biti temelj nacionalnih strategij. Zaradi

⁽⁸⁾ Študija Euroislands – razvoj otokov – evropski otoki in evropska kohezijska politika (program EU ESPON 2013).

pomanjkanja osebja in nujnosti zagotavljanja širokega nabora storitev je potrebna poklicna raznolikost prebivalcev otokov, to pa je mogoče doseči s primernimi programi poklicnega usposabljanja, ki jih financira EU.

10. Regionalna politika

10.1 Regionalna politika je glavno sredstvo EU, ki je na voljo otoškim območjem za premagovanje strukturnih omejitev in izkoriščanje njihovih možnosti za razvoj in rast. Vendar pa je treba to politiko izboljšati, da bi lahko otoki, ki so del enotnega evropskega trga, to – tako gospodarsko kot družbeno – v celoti izkoristili.

10.2 Na splošno so otoška območja v primerjavi s kopenskimi v slabšem položaju. Otoška lega ne šteje med prednostna vprašanja evropske regionalne in kohezijske politike. Poleg tega je širitev korenito spremenila prednostne usmeritve evropskih politik, od tega pa evropske politike glede otokov niso kaj prida pridobile.

10.3 Treba je ustvariti celovit okvir, ki se bo učinkovito odzival na omejitve, s katerimi se srečujejo evropski otoki. Zato je treba pred ukrepi in politikami, ki lahko vplivajo na otoke, vedno opraviti ustrezne presoje vpliva, enako kot se to izvaja za regije na skrajnem obrobju; tako bi se izognili negativnim posledicam in protislovjem ter krepili teritorialno kohezijo. Ta presoja vpliva je še posebno potrebna pri prometni politiki, okolju in energiji.

10.4 V programskem obdobju 2007–2013 se je BDP na prebivalca uporabljal kot edini kazalnik za določanje upravičenosti regij v okviru ciljev regionalne politike. Ta kazalnik ne upošteva, da kohezija pomeni veliko širšo razsežnost, ki vključuje družbene, okoljske in ozemeljske elemente ter elemente, povezane z inovativnostjo in izobraževanjem. Novi kazalniki, ki naj bi uporabljali ustrežnejše statistične podatke, bi morali zagotavljati natančno statistično sliko stopnje razvoja otokov in zadovoljivo razumevanje regij s trajnimi geografskimi omejitvami.

10.4.1 V tem smislu bi bilo treba referenčne kazalnike strategije Evropa 2020 vključiti kot referenco, v skladu s splošnim političnim okvirom Unije.

10.5 Čeprav so bili v programskem obdobju 2007–2013 evropski otoki upravičenci do čezmejnega sodelovanja, so zdaj iz njega zaradi merila največje oddaljenosti 150 kilometrov med regionalnimi mejami izključena tri otočja (Kikladsko, Hebridsko in Balearsko otočje).

10.6 EESO se zavzema za odpravo merila oddaljenosti (150 kilometrov) pri razvrščanju otokov med obmejne regije, ki so upravičene do financiranja po programih čezmejnega sodelovanja v sklopu cilja teritorialnega sodelovanja kohezijske politike ali evropske sosedске politike.

10.7 Posebno pozornost je treba nameniti tudi otokom, ki niso prizadeti samo zaradi ene, temveč zaradi več omejitev, navedenih v členu 174, kot so gorati ali zelo redko poseljeni otoki. Enako velja za otočja, ki so zaradi otoške lege prizadeta v dvojnem ali večkratnem smislu. Ta območja trpijo zaradi dodatnih omejitev, ki izhajajo iz njihove razdrobljenosti in majhnosti. Omenimo naj še precejšnje število priobalnih otokov, ki so močno prikrajšana zaradi omejitev, povezanih z „mikrootoško lego“. Vse to pomeni, da se omejitve, ki izhajajo iz otoške lege, še zaostrujejo, in da primanjkuje storitev za prebivalstvo.

10.8 Zato je treba za otoke uporabiti pristop, ki združuje različne politike, tako horizontalno (z medsektorskim pristopom pri glavnih politikah s teritorialnim učinkom – skupni kmetijski politiki, skupni ribiški politiki, državnih pomočeh itd.) kot vertikalno (z združevanjem regionalne in nacionalne razsežnosti ter razsežnosti EU). Ta pristop mora odsevati tudi nove politične usmeritve Pogodbe o Evropski uniji in pomen, ki se namenja nekaterim področjem, kot so energija in podnebje, zunanje delovanje EU ter pravosodje in notranje zadeve⁽⁹⁾.

11. Prednosti in privlačnost otoških regij

11.1 Po sklepnih ugotovitvah študije Euroislands v okviru ESPON⁽¹⁰⁾ glede prednosti otokov je v ospredju ugotovitev, da so njihove glavne primerjalne prednosti kakovost življenja ter naravna in kulturna dediščina. Otoki imajo zelo bogato naravno in kulturno dediščino ter močno kulturno identiteto. Vendar pa obstaja pomembna omejitev, saj sta kulturna in naravna dediščina nenadomestljiva in neobnovljiva vira.

11.2 Iz priporočil študije izhaja, da nove informacijsko-komunikacijske tehnologije na otokih zmanjšujejo negativni vpliv otoške lege (majhnost in odmaknjenost). Nove tehnologije so lahko koristne tudi za mala in srednje velika podjetja ter storitve, kot so izobraževanje in raziskave, zdravstvene storitve, obveščanje, kultura in druge ustvarjalne dejavnosti. Druge

⁽⁹⁾ Področja, opredeljena v sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in nacionalnim parlamentom o pregledu proračuna EU, COM (2010) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Študija Euroislands – razvoj otokov – evropski otoki in evropska kohezijska politika (program EU ESPON 2013).

tehnološke spremembe (razvoj novih oblik obnovljivih virov energije, tehnologije delnega nadomeščanja naravnih virov, napredek v prometu itd.) lahko blažijo omejitve, ki jih povzroča otoška lega.

11.3 V otoških regijah je nešteto primerov dobre prakse:

— Pobude v podjetniškem sektorju: več kmetijskih in industrijskih izdelkov z otokov (živil in pijač) je „vzdržalo“ konkurenco v Evropski uniji in na svetovnem trgu kljub razme-

roma visoki ceni, in to zaradi kakovosti (lokalnih kmetijskih surovin in tradicionalnih načinov proizvodnje) in/ali edinstvenosti, kar je omogočilo oblikovanje blagovnih znamk.

— Pobude za soočanje s splošnimi okoljskimi problemi, kot so podnebne spremembe in specifična vprašanja, povezana z otoško lego: kot primere uporabe obnovljivih virov energije v proizvodnji velja poudariti otoke Kithnos (Kikladi), Samsø, Eigg (Škotska), Gotland, Bornholm, Kanarske otoke itd.

V Bruslju, 28. marca 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON
